

DISCURSURI REGALE LA ACADEMIA ROMÂNĂ. CAROL I

Ioan Spătan

Începem aici seria de prezentări a discursurilor regale către Academia Română cu cele ale întâiului Rege al României, Carol I. A venit ca Principe și a sfârșit ca un mare Rege. În toate domeniile.

De ce facem aceasta, se vor întreba mulți? Nu din considerente politice – suntem slujitori ai adevărului istoric doar! – ci datorită faptului că ei, Regii României, au impulsivat dezvoltarea științei și culturii românești, nu numai prin cuvinte mari, dar și prin contribuții bănești, care nu aveau nici o legătură, de multe ori, cu Ministerul Finanțelor ca în zilele noastre. O mai facem pentru frumusețea acestor cuvinte ale Majestăților Lor, dar și pentru a le transmite generațiilor din ultimii cincizeci de ani, care n-au avut posibilitatea să le cunoască.

Carol I (Carol – Ludovic) de Hohenzollern – Sigmaringen (8/20 aprilie 1839, Sigmaringen, Germania – 27 septembrie/10 octombrie 1914, Sinaia), Principe și Rege al României.

A urmat cursurile Școlii de cadeți din Münster, ale Școlii de Artilerie și Geniu din Berlin; a audiat cursuri de limbă franceză la Universitatea din Bonn. A intrat în armata prusacă (sublocotenent în Regimentul de artilerie al gărzii, apoi căpitan de cavalerie); a participat, ca voluntar, la războiul purtat de Prusia contra Danemarcei (1864). După numirea sa ca Principe al României, (1866), Carol a depus eforturi în vederea redesenării situației politice și economice a României. În războiul de independență (1877-1878) a fost comandant al Armatei de Vest (româno-ruse). În 1881 a devenit Rege al României, preocupându-se de dezvoltarea, pe toate planurile, a țării. În lunga sa domnie (1866-1914), Carol I a trebuit să facă față unor momente grele (pierderea Basarabiei în 1878, răscoala din 1907, războiul din Balcani din 1913, izbucnirea primului război mondial în 1914). Carol I a fost un constant sprijinitor al culturii: în 1891 a pus bazele Fundației universitare Carol I, înzestrată cu o bogată bibliotecă; din inițiativa și cu cheltuiala sa, Academia Română a început alcătuirea monumentalei lucrări Etymologicum Magnum Romaniae. A lăsat lucrări memorialistice ("Memorii", 17 vol., 1909-1912; "Memorii", 2 voi. 1892; "Treizeci de ani de domnie", 2 vol., 1909-1912; "Cuvântări și scrisori", 1919).

Membru de onoare (15 septembrie 1867) al Societății Academice Române; protector (15 septembrie 1878-27 septembrie 1914) și Președinte de onoare (27 mai 1878-27 septembrie 1914) al Academiei Române.

Așa este prezentat Carol I de Dr. Dorina Rusu în volumul "Membrii Academiei Române, 1866-1996, Mic dicționar, Fundația Academică Petre Andrei, Iași, 1996, p. 69".

În ședința Academiei Române din 10 mai 1911, Secretarul general Dimitrie Sturdza (membru titular al Societății Academice Române din 15 septembrie 1871, vicepreședinte, 2 iulie 1879-21 martie 1882, președinte, 21 martie 1882-5 aprilie 1884 și secretar general, 5 aprilie 1884-28 mai 1915), rostea următoarea cuvântare:

”Ziua de 10 mai este și va rămâne pentru poporul român o mare zi de sărbătoare a cărei memorare se cuvine să o reânoim în fiecare an pentru a duce Atotputernicului Dumnezeu mulțumirile noastre, ale tuturor, că după multe și grele suferințe a asigurat restul existenței noastre.

Nu cred că afară de poporul român este un altul care în una și aceeași zi să serbeze trei momente mari și însemnate ale dezvoltării, întăririi și înaintării sale:

În 10 mai 1866 s-a proclamat domnia ereditară a Principelui Carol, conform cu dorințele manifestate de Adunările ad-hoc din Iași și București în 1857;

În 10 mai 1877 s-a proclamat independența României;

În 10 mai 1881 s-a proclamat România ca Regat și Carol I Rege al României;

În toate aceste zile Carol I a expus Programul său propriu și Programul viitorului poporului român¹.

În 8 mai 1866, Principele Carol de Hohenzollern trimitea o telegramă din Tumu-Severin la București membrilor Locotenenței Domnești, Nicolae Golescu, Nicolae Haralambie și Lascăr Catargiu:

”Punând piciorul pe pământul României, noua Mea patrie, Mă grăbesc a exprima membrilor Locotenenței Domnești simțămintele cele mai sincere. Fericit că mă aflu în mijlocul națiunii care M-a onorat cu încrederea sa, adresez, mai înainte de toate, rugăciunile Mele Cerului pentru ca să-Mi ajute a împlini cu demnitate marea și frumoasa misiune ce providența Mi-a impus².

În a treia zi, 10 mai 1866, după depunerea jurământului în Adunarea Deputaților, Principele Carol rostea următoarea declarație solemnă:

”Ales de către națiune, cu spontaneitate, Domn al Românilor, Mi-am părăsit, fără a sta la îndoială, și țara și familia, spre a răspunde la chemarea acestui popor, care Mi-a încredințat destinele sale.

Punând piciorul pe acest pământ sacru am și devenit Român. Primirea plebiscitului Îmi impune, o știu, mari datorii; sper că Îmi va fi dat a le îndeplini. Eu vă aduc o inimă leală, cugetări drepte, o voință tare de a face binele, cu devotament fără margini către noua Mea patrie și acel neânvinș respect către lege, pe care l-am cules din exemplul alor mei.

Cetățean astăzi, mâine, de va fi nevoie, soldat, Eu voi împărtăși cu Domniile Voastre soarta cea bună, ca și pe cea rea. Din acest moment totul este comun între noi: credeți în Mine, precum Eu în Domniile Voastre!

Providența, care a condus pe Alesul Domniilor Voastre până aici și care a înlăturat toate piedicile din calea Mea, nu va lăsa neîndeplinită opera sa.

Trăiască România!”³

Publicând această declarație Secretarul general al Academiei, Dimitrie A. Sturdza, remarca:

”Pentru întâiaș dată se auzea în România o declarație simplă, energetică, călduroasă și inimoasă, cuprinzând în puține cuvinte un întreg program, care se încheia cu accente de entuziasm înalt pentru viitor.”⁴

Principele și Regele Carol I a avut în lunga Sa perioadă de domnie 29 de luări de cuvânt către și la ședințele Academiei Române. În cele ce urmează vom prezenta selectiv, ce am crezut noi că îi creionează rolul avut de El în înființarea și dezvoltarea acestei instituții fără de care un popor nu se poate prezenta în fața lor.

La 27 august (8 septembrie) 1867, membrii Societății Literare în frunte cu Ministrul Cultelor și al Instrucțiunii Publice au fost primiți la palat pentru a supune Domnitorului spre aprobare Statutele societății. După câteva cuvinte ale ministrului Gusti, Carol răspunde:

”Domnilor,

Am primit cu o vie plăcere statutele lucrate de Domniile Voastre și considerându-le ca pactul definitiv ce constituie Societatea Literară, le-am aprobat cu cea mai mare mulțumire. Eu sunt convins că frumoasa operă, demna lucrare ce a-ți întreprins, nu va întârzia de a fi încoronată cu cel mai bun succes”⁵.

Nu peste mult timp Principele adresează Ministrului Cultelor o scurtă scrisoare:

”Trebuie ca neapărat și numaidecât să puneți la dispoziția Academiei o mie de galbeni; lipsa de bani a oprit azi toate lucrările. De nu puteți dispune de această sumă, o ve-ți lua din lista Mea civilă”⁶.

La deschiderea sesiunii Societății Academice Române din 15 (27) septembrie 1868, președintele ei, I. Eliade-Rădulescu își începea scurta cuvântare astfel:

”Societatea Academică, întrunită la 1 august anul trecut, vine astăzi a-și manifesta, ca întotdeauna, profunda sa recunoștință pentru protecțiunea de care, de la începutul său, se bucură de înaltul guvern al Măriei Tale”⁷.

Principele Carol răspunde:

”Sunt mândru de a Mă afla astăzi în mijlocul domniilor voastre ca Membru, dar și ca Protector. Văd cu mare bucurie că a-ți pus fundamentul pentru literatura și limba noastră, spre a ridica acum, templul lui Apollon în România.

Istoria ne arată că o națiune care ține la dezvoltarea artelor și a științelor, ajunge lesne acest fericit scop care este mărirea, tăria și independența unui popor”⁸.

La 27 mai (8 iunie) 1878, Principele Carol primește în audiență la palatul de la Cotroceni pe membrii Academiei Române, organizată atunci ca Institut Național din Societatea Academică Română.

Președintele de atunci al Academiei, Ion Ghica, spunea printre altele:

”Ideea fundamentală de a face ca limba să fie una, precum una este și viața națională în noul stat român, a dat naștere Societății Academice Române.

Noi, membrii acestei instituțiuni venim dar respectuos a exprima simțămintele noastre de gratitudine Înalțului nostru Protector, și totodată a ruga pe Suveran să binevoiască a primi Prezența Onorarie a Academiei Române”⁹.

La cuvintele lui Ion Ghica, Carol răspunde:

”Sunt mândru că sub Domnia Mea s-a fundat Societatea care astăzi devine Academia Română. Urez din toată inima ca această frumoasă instituțiune să fie un avut izvor pentru știință, precum limba și istoria noastră națională.

Primesc cu o vie satisfacțiune a fi Președintele Onorar al acestui doct corp, precum am fost fericit de a fi, chiar de la fundarea ei, Președintele Societății Academice”¹⁰.

Consider că nu putem trece fără a supune atenției câteva fragmente din cuvântarea rostită de Regele Carol I în ședința solemnă din 23 martie (4 aprilie) 1884:

”... Țara datorește astăzi Academiei un șir de documente istorice, ascunse până acum și care au fost scoase din întuneric prin ostenele neobosite ale membrilor săi, răspândind astfel o lumină asupra trecutului neamului românesc. Nu mai puțin însă trebuie să ne ocupăm și de viitor ... de limba noastră, care s-a păstrat neatinsă în câmpiile roditoare ale Dunării, în plaiurile mărețe ale Carpaților, aceste ținuturi încântătoare, descrise cu măiestrie în o limbă așa de curată de poetul nostru popular V. Alecsandri. Ce sarcină mai dulce poate avea Academia decât a lua sub paza sa această limbă veche, pe care poporul o înțelege și o iubește? Menținem dar aceste frumoase expresiuni întrebuințate de străbuni și nu ne temem de cuvinte care au căpătat de veacuri împământenirea: *Superflua non nocent*.

Ce limbă are norocul de a dispune de patru cuvinte pentru o însușire, care trebuie să fie mândria fiecărui popor, care trebuie să fie scrise pe steagul fiecărei armate: voinicie, vitejie, bravură, eroism? Să ne ferim însă de o îmbelșugare de expresiuni moderne care, nepunând o stavilă la timp, vor înstrăina poporului limba noastră.

Supun dar la chibzuirea domniilor voastre, dacă nu ar fi folositor de a face un fel de ”Etymologicum magnum Romaniae”, conținând toate cuvintele vechi, care altminterea vor fi pierdute pentru generațiile viitoare: Verba volant, scripta manent.

Spre a sprijini această întreprindere, pentru care patru, cinci, șase ani vor fi trebuincioși, pun în fiecare an modesta sumă de șase mii lei la dispoziția Academiei”¹¹.

După o cuvântare mai lungă rostită al Academiei cu prilejul jubileului de 25 de ani ai Academiei Române, 1 (13) aprilie 1891, la prânzul dat la Palat în onoarea ei, Regele Carol I spunea, printre altele:

”De la început s-a dat tinerei noastre Societăți a Academiei o deosebită importanță, chemând ca membri pe mulți bărbați de stat care au lucrat și luptat

pentru Unirea Principatelor Române și care au fost sftncii Mei credincioși în timpul renașterii României. Ei au scris dar prin fapte istoria noastră modernă, ei au făcut prin cercetările lor istorice lumina asupra unui trecut întunecos și au deșteptat simțământul național, care ne-a dus la izbândă și ne-a dat neatârnamarea.

Academia are astfel o frumoasă parte la dezvoltarea și întărirea țării. Dorind ca și în viitor lucrările Domniilor Voastre să încălzească inimile tinerimii și să înflăcăreze în ei iubirea de patrie, ridic acest pahar în onoarea Academiei, pe care o salutăm astăzi cu vie mulțumire în Casa Noastră. În sănătatea membrilor Academiei”¹².

Ce vremuri pentru Academia Română! Astăzi ea nu are nimic din ce a avut. Ar putea fi independentă financiar dacă ar revendica tot ce marii ei donatori i-au dat. Dar cine se mai gândește la Academie decât atunci când este invitat să ia cuvântul într-o aulă unde nu va ajunge niciodată să fie printre ”nemuritori”?

Trecem peste multe cuvinte adresate Academiei Române, oprindu-ne asupra răspunsului adresat de Rege, Președintelui ei, la prezentarea lucrării ”Treizeci de ani de domnie ai Regelui Carol I, 1866-1896” editată de Academie, răspuns dat la 10 (22) mai 1897 și din care cităm:

”Primesc cu atât mai multă bucurie această lucrare bine îngrijită, cu cât ea cuprinde un material folositor pentru istoria noastră contimporană, așa de bogată în fapte însemnate, săvârșite cu multe nevoi și trude.

Regatul român a fost întemeiat prin fiii săi cei distinși, care M-au sprijinit prin lumina și energia lor. Din nenorocire un mare număr dintre ei au murit; memoria lor însă va trăi de-a pururea și recunoștința Mea pentru toți sftuitorii Mei va rămâne neștersă în inima mea. Ridicarea și dezvoltarea României arătate în aceste două volume într-un mod sistematic, este doar o operă comună împlinită de țara întreagă și de acei care au luptat prin cuvânt, prin pană și prin sabie”¹³.

Participând la ședința Academiei Române din 13 (26) martie 1900, ședință solemnă, în care ea a primit în sânul său pe P.S.S. Episcopul Caransebeșului, Carol I nu vine nici de această dată cu mâna goală. Dar mai bine să-I ascultăm câteva fragmente din acest răspuns:

”O judecată sigură asupra condițiilor de trai și dezvoltare ale unui popor, neputându-se dobândi fără o adâncită cunoștință a întregii sale istorii, privesc ca o datorie de a studia deamănuntul și trecutul neamului românesc – care se coboară din așa o mândră obârșie - spre a putea înțelege mai bine firea lui și însușirile proprii care l-au îmboldit pas cu pas prin greutăți și lupte seculare, spre a-l aduce acolo unde se află astăzi. Multe documente s-au publicat deja privitoare la istoria țării. În fruntea acestor publicațiuni se află bogata colecțiune a lui Hurmuzacki, acest tezaur de informațiuni sigure și de date certe. Cred însă că fiecare document nou, chiar de un interes mai puțin obștesc, va fi bine primit de Academie, mai ales că autenticitatea lui va fi pusă în afară de orice îndoială. Aceasta Mă îndeamnă a aduce astăzi un manuscris inedit, din timpul lui Alexandru

Ipsilanti în Moldova, scris de Abatele Comite D'Hauterive. Am primit această carte de la un urmaș al acestei vechi familii din Franța, astăzi ofițer al armatei țării sale. Dânsul îmi scria că strămoșul său, autorul documentului, care a făcut parte din Ordinea "Orotarianilor" până la izbucnirea revoluției franceze, fusese numit secretar al gospodarului Moldovei la 1775 de către Comitele Choiseul Gouffrier, ambasadorul Franței la Constantinopol. În lipsa unui agent sau consul în Principatul Moldovei, Ludovic XVI găsise cu cale a numi pe Comitele D'Hauterive în această calitate, cu consimțământul Porții, spre a menține politica gospodarului în sentimente de bună prietenie cu regatul său. Astfel în timp de doi ani Comitele D'Hauterive ține corespondența politică a lui Ipsilanti, studiază starea socială și administrația Moldovei și, apoi, înainte de a părăsi postul său, scrie pentru gospodar cartea intitulată: <<Mémoire sur l'état ancien et actuel de la Moldavie>>, pe care am plăcerea a vi-l aduce în original"¹⁴.

După ce prezintă conținutul cărții Carol I înainte de a-și încheia cuvântul spune:

"Acest însemnat memoriu scris în fermecătoarea limbă din secolul lui Voltaire, de un diplomat iscusit la minte și cald la suflet, poate fi privit ca un document istoric de valoare pentru epoca pe care o descrie. A fost dar pentru Mine o îndoită plăcere de a-l primi și, apoi, de a-l oferi Academiei"¹⁵.

Donația sa nu se oprește aici. Chiar în următorul an, 1901, Regele mai8 aduce ceva:

"În anul trecut am avut plăcutul prilej de a remite un manuscris inedit privitor la domnia lui Alexandru Ipsilanti în Moldova; astă dată doresc a atrage atențiune Domniilor Voastre asupra corespondenței politice a lui Frederic al II-lea, Rege al Prusiei în care am găsit câteva interesante însemnări, atingătoare de relațiunile internaționale ale Moldovei, pe la sfârșitul veacului XVII.

Această mare publicație începută la 1879 cuprindea deja 26 de volume și aproape 17.000 de scrisori ale Regelui Frederic, în care se oglindesc iscusita judecată, minunata prevedere, precum și celelalte strălucite însușiri ale bărbatului de stat care au asigurat acestui mare Suveran o înrâurire precumpănitoare în rezolvarea chestiunilor ce mișcau Europa în a doua jumătate a secolului XVII"¹⁶.

Amintim că însemnările, pe care le prezintă de altfel Regele, pe scurt, în cuvântarea sa, se referă la perioada 1764-1767, până la Grigore Calimachi, și acestea în contextul în care Prusia cumpăra din Moldova cai pentru cavaleria sa.

1904, 21 martie (3 aprilie). Comunicare istorică rostită la Academia Română: Nicopole: 1396-1877-1902.

Regele, însoțit de Principele Moștenitor Ferdinand, prezidează ședința solemnă a Academiei. Invitat, după cuvenitele cuvinte adresate Regelui de P.S. Aurelian, Președintele de atunci al Academiei Române, Carol I spunea:

"Măgulitoarea primire ce Academia a făcut comunicărilor Mele anterioare Mă îndeamnă a nădăjdui că și de astă dată va asculta cu interes ochirea ce doresc a

arunca asupra a două epoci – una foarte depărtată, în care un strămoș al Meu se află în luptă sub stindardele creștinătății alături de un Domn român, - alta recentă, care poate fi privită ca o încununare a celei dintâi.

Aceste evenimente s-au desfășurat în jurul vechii cetăți Nicopole, care prezintă astfel pentru Mine un îndoit interes, căci sub zidurile sale s-au strâns acele legături de prietenie între Regele Sigismund al Ungariei și Comitele Frederic VI de Zollem, care a întemeiat mărirea Casei Mele, și tot acolo, după cinci secole aproape, urmașii lui Mircea răzbunând pe strămoșii lor, au început lupta de dezrobire, care a întemeiat Regatul Român”¹⁷.

De ce 1902? Ne spune tot Carol I:

”Un sfert de veac în urmă, în anul când țara sărbătorea a douăzeci și cincea aniversare a acestor evenimente (războiul din 1877-1878, n.n.), am avut neprețuita mulțumire de a revedea câmpul de luptă de la Plevna, împreună cu Principele Ferdinand al Bulgariei.

...Pe pragul paraclisului, Mitropolitul de Vrața Ne-a întâmpinat cu o mișcătoare cuvântare: «Sculați-vă din morminte», zicea el, arătând câmpul de luptă unde zăceau cei căzuți «sculați-vă, voinicilor, iată ca a venit Regele vostru să vă mulțumească»”¹⁸.

Este cea mai lungă cuvântare a Regelui Carol I prezentată la Academia Română. Cele trei momente, 1396-1877-1902 le putem considera un adevărat studiu pe parcursul a 25 de pagini tipărite.

Cu trecerea fiecărui an Carol I este prezent tot mai rar și la Academie. În 1905 și 1906 obiceiul este păstrat, dar până în 1912 nu-l mai întâlnim la Academie. Ședința din 25 mai (7 iunie) 1912, prezidată de Regele Carol I, care a venit însoțit de Principele Ferdinand este deschisă de I.C. Negruzzi, Președintele Academiei Române, care spune la începutul cuvântării sale:

“Sunt trecuți șapte ani de când Majestatea Voastră a făcut pentru ultima dată Academiei Române onoarea de a prezida o ședință a ei. În primăvara trecută, o indispoziție neașteptată a oprit pe Majestatea Voastră să ne facă vizita proiectată. Astăzi, cu voința lui Dumnezeu, pe deplin sănătos, Majestatea Voastră a venit să ne de-a o nouă dovadă de solitudinea sa și de interesul ce poartă acestui înalt institut de cultură.

...Sire, Academia, sub auspiciile Majestății Voastre, se găsește azi în stare de plină prosperitate. La multiplele și bogatele ei premii se prezintă cea mai mare parte a scriitorilor naționali mai însemnați; școalele ce întrețineau prin liberlitatea multor vrednici donatori progresează toate: un foarte mare număr de bursieri ai Academiei caută cu hărnicie, atât în școalele din țară, cât și în altele renumite din străinătate, să-și însușească științele cele mai diverse, care vor aduce Patriei servicii însemnate”¹⁹.

Ce răspunde Regele Carol I la aceste cuvinte ale Președintelui Academiei? Iată două fragmente:

“Vin astăzi cu atât mai mare plăcere în mijlocul Domniilor Voastre, cu cât un timp mai îndelungat a trecut de când n-am mai putut lua parte la lucrările Academiei, ceea ce nu m-a împiedicat totuși a le urmări cu acel statornic interes ce Mă însuflețește pentru acest înalt Institut de cultură națională.

...Dintre bogatele și variatele publicațiuni prin care Academia în timpii din urmă a tras brazde nouă pe tărâmul studiilor economice, etnografice, istorice și științifice am văzut cu plăcere însemnate lucrări care vor lua loc de onoare în literatura română.

Dar marea Mea dorință ar fi ca lucrarea Dicționarul limbii române să se grăbească cât mai mult, spre a putea avea mulțumirea sufletească de a-l vedea dus la bun capăt încă în zilele Mele”²⁰.

Zilele trec, problemele vin, iar anul 1913 va fi ultimul în care Regele Carol I mai are răgazul necesar pentru a se gândi la Academie. La 25 februarie trimite fostului Președinte al Academiei, Dimitrie A. Sturdza, o telegramă care spunea și cităm doar un fragment:

“Cu o vie plăcere vă aduc astăzi când împliniți frumoasa vârstă de 80 de ani, felicitările și caldele Mele urări, rugând pe Dummnezeu să vă păstreze în sănătate, ca să vă bucurați încă mulți ani de rodul sporniceii dv. Munci, închinat pe de-antregul binelui scumpei noastre patrii”²¹.

Vine războiul din 1913. Se apropie uraganul anului următor. Îl vedem într-o splendidă fotografie pe Carol I și Nicolae al – II-lea la Constanța în 1914. Nu mai are timp pentru Academie. A făcut mult pentru cea care l-a ales Președinte de onoare. Și a fost bine că am avut un neamț pentru români. Oare câți ne-ar trebui astăzi ca să ne scoată din indiferența celor care ar trebui să se îngrijească și de Academia Română?

NOTE

1. Cuvântările M.S. Regelui Carol I către Academia Română, 1867-1913, adunate și tipărite de Dimitrie A. Sturdza, secretarul general al Academiei Române, București, pag. 1.
2. Ibidem, p.2.
3. Ibidem, p.3.
4. Ibidem, p.3.
5. Ibidem, p.22.
6. Ibidem, p.22.
7. Ibidem, p.23.
8. Ibidem, p.24.
9. Ibidem, p.26.

-
10. Ibidem, p.27.
 11. Ibidem, p.29-30.
 12. Ibidem, p.39-40.
 13. Ibidem, p.49-50
 14. Ibidem, p.57-58.
 15. Ibidem, p. 60.
 16. Ibidem, p. 63.
 17. Ibidem, p. 72-73.
 18. Ibidem, p. 95.
 19. Ibidem, p. 105-106.
 20. Ibidem, p. 107-108.
 21. Ibidem, p. 108-109.

ROYAL SPEECHES AT THE ROMANIAN ACADEMY CHARLES I

Abstract

The author wishes to present excerpts of King Charles I's speeches held at the Romanian Academy during 1867-1913, some of them being real studies related to the Romanian and world history. For his support to the Romanian Academy Charles I remains a moral and financial upholder of the Romanian culture.